

3 pav. Perkasoje 2 1,65 m ir 1,75 m gylyje aptikti istorinio laikotarpio kapai 1 ir 2 iš R. M. Gailiūtės-Kluodės nuotr.

Fig. 3. Historical era Burials 1 and 2 at a depth of 1.65 m and 1.75 m in Trench 2, as seen from the E.

paliktas *in situ* (2 pav.). Likusioje perkasos dalyje tirti supiltiniai ir permaišyti žemės ir smėlio sluoksniai su griuvenomis ir akmenimis. Įžemis – rusvo atspalvio tankus priemolis – aptiktas apie 1 m gylyje. Perkasimai ir duobės siejami su liuteronų bažnyčios statybos ir eksploatacijos laiku XIX–XX a.

Prie liuteronų bažnyčios P fasado 5x2 m dydžio **perkasoje 2** fiksuotas storas supiltinio ir perkasto grunto sluoksnis, tirtas iki perkasos dugno 1,5–1,9 m gylyje. Permaišytose žemėse rasta nedaug buitinės ir statybinės keramikos, metalinių vinių, stiklo šukė, keli gyvūnų kaulai ir du žmogaus kaulų fragmentai (stipinkaulio ir šonkaulio fragmentai) iš, spėjama, suardytų kapų. Įžemis – rusvo atspalvio tankus priemolis – aptiktas fragmentiškai apie 1,5 m gylyje. R perkasos dalyje, 1,65–1,75 m gylyje, po permaišyto grunto sluoksniu aptikti, spėjama, dviejų vaikų palaikai (kapai 1 ir 2), jie priskiriami istoriniam laikotarpiui (XVIII–XX a.) (3 pav.). Mirusiųjų griaučiai orientuoti apytikriai R–V kryptimis, galvomis į V. Mirusieji palaidoti ant nugaros, rankos sukryžiuotos ant krūtinės. Radinių ir karsto liekanų nerasta. Palaidojimai gali būti datuojami istoriniu laikotarpiu (XVIII–XX a.). Kapuose atidengti palaikai buvo užfiksuoti, palikti *in situ* ir užkasti.

In the vicinity of the Skuodas Evangelical Lutheran church

A late 2022 – early 2023 excavation (two 5x2 m trenches and one 2x1 m test pit totalling 22 m^2) (Fig. 1) in the vicinity of the Skuodas Evangelical Lutheran church (NW Lithuania) revealed a 19th–20th-century cultural layer with 17th–20th-century finds (Fig. 2) and at a depth of roughly 1.65–1.75 m beside the church's S side, two historical era burials (Fig. 3).

Nerijus Brazdeikis

Kretingos bernardinų vienuolyno sodas

Kretingos centrinėje dalyje, Vilniaus g. 2 sklype, apie 8096 m^2 dydžio rekonstruojamo stadiono plote atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Šis sklypas yra Kretingos bernardinų vienuolyno ir Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios statinių komplekse. Istoriniuose šaltiniuose nurodoma, kad šioje vietoje yra buvęs vienuolyno sodas. Už jo, labiau į P, yra J. K. Chodkevičiaus įkurto Kretingos miesto branduolys. Anksčiau šioje vietoje

archeologiniai tyrimai nebuvo vykdyti. 2020–2021 m. Vilniaus gatvės rekonstrukcijos metu šurfus ir detaliuosius tyrimus į V nuo tirtos vietos atliko S. Sprindys (žr. p. 324). Už akmenų mūro tvoros, esančios ties stadiono V puse, plote link Vilniaus gatvės buvo išskirtas XVII–XVIII a. sluoksnis, aptikta XVII a. pastatų pamatų mūro liekanų. Į R ir Š nuo Vilniaus g. 2 sklype esančio stadiono ankstesnių žvalgomųjų tyrimų metu tebuvo aptikti vien XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, kartais pasitaikė pavienių XVII–XVIII a. datuojamų radinių. Aplinkiniuose sklypuose vykdyti tyrimai: 2006 m. J. K. Chodkevičiaus g. 1 sklype (Dž. Brazaitis), 2010 m. Vilniaus gatvėje (E. Abromavičius), 2012 m. Vilniaus g. 6 ir Pabrėžos g. 4 sklypuose (K. Geštautaitė), 2013 m. Pabrėžos g. 4 sklype 9 (D. Jazbutytė), 2018 m. J. K. Chodkevičiaus g. 1B sklype (N. Brazdeikis) buvo nerezultatyvūs. Rekonstruojamame stadione buvo numatyti nauji lauko inžineriniai tinklai, taip pat pakeisti stadiono dangą. Kadangi anksčiau šioje vietoje archeologiniai tyrimai nebuvo vykdyti, prieš pradedant žemės kasimo darbus, ištirta 50 šurfų (bendras 81 m^2 plotas).

Šurfai 1–18 buvo tiriami suprojektuoto elektros kabelio vietoje, kuris daugmaž atkartoja stadiono sklypo perimetrą. Ties P ir PR stadiono bei sklypo perimetru tirtuose šurfuose 1–9 fiksuoti vien XX a. datuojami sluoksniai ir perkasimai, po kuriais pasiektas įžemis – gelsvas smėlis, rudas rupus akmeningas žvyras. Šurfai 10–16 tirti palei stadiono sklypo Š–ŠR perimetrą. Šioje dalyje taip pat aptikti vėlyvi XX a.

1 pav. Vilniaus g. 2 Kretingoje tyrimų vieta: 1 – tirti šurfai; 2 – žvalgyta teritorija; 3 – XVII–XVIII a. pamatas; 4 – požeminių tinklų vietos; 5 – Kretingos bernardinų vienuolyno ir Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios statinių kompleksas. N. Brazdeikio brėž.

Fig. 1. The investigation site at Vilniaus St. 2, Kretinga: 1 – test pits; 2 – surveyed area; 3 – the 17th–18th-century foundation; 4 – underground utility lines; 5 – the Kretinga Bernardine monastery and the Church of the Annunciation building complex.

datuojami sluoksniai, bet juose aptikta pavienių XVII a. radinių: keletas žalia glazūra dengtų koklių šukelių, sagtelė, kaltinės vinys. Įžemis sklypo Š dalyje – 0,6–1 m gylyje rupus akmeningas tamsiai rudas ar rusvas žvyras, gelsvas smėlis. V–ŠV perimetre (ties Vilniaus gatve) tirtų šurfų 17–18 vietoje virš įžemio fiksuoti vidutiniškai 70 cm storio XX a. datuojami sluoksniai ir pakloti požeminiai inžineriniai tinklai. Įžemis šioje vietoje yra rupus rusvas akmeningas žvyras.

Likę šurfai (19–50) buvo tiriami Vilniaus g. 2 sklype daugmaž tolygiai padengiant sklypo vidinę dalį. Kaip jau minėta, istoriniai šaltiniai šioje vietoje nurodo čia buvus vienuolyno sodą. Daugumoje tirtų šurfų aptikti įrengiant stadioną supilti nuo 10 iki 50 cm niveliaciniai grunto sluoksniai. Po jais yra juosvos žemės ar juosvos žemės su smulkiomis raudonų plytų duženėlėmis sluoksniai ir vidutiniškai 60–80 cm gylyje įvairaus pobūdžio įžemis: smėlis su akmenimis, priemolis, stambios frakcijos žvyras su akmenimis. Kaip ir palei sklypo perimetrą tirtuose šurfuose, centrinėje dalyje aptikta pavienių XVII–XX a. datuojamų radinių.

Tik Š sklypo pakraštyje arčiausiai Kretingos vienuolyno pastato tirtame šurfe 29 po piltiniu gruntu apie 35–70 cm gylyje rastas XIX pabaiga (?)–XX a. pradžia datuojamas juosvos žemės su pavienėmis raudonų plytų duženėlėmis sluoksnis. Jame aptikta XX a. pradžia datuojama kulka, taip pat 2 vienetai XVII a. Rygos šilingų ir XVIII–XIX a. buitinės keramikos šukių. Sklypo R dalyje tirtame šurfe 50 po paviršiniu velėnos ir XX a. datuojamu juosvos žemės sluoksniu 50 cm gylyje atidengtas sumūrytas

2 pav. XVII–XVIII a. pamatų vieta nurodyta rodykle teritorijoje iš P. N. Brazdeikio nuotr.

Fig. 2. The site of the 17th–18th-century foundation (shown by an arrow), as seen from the S.

ant gelsvo biraus smėlio – įžemio apie 1 m pločio, iki 30 cm aukščio rupiu kalkiniu skiediniu rišto akmenų ir raudonų plytų duženų sienos fragmentas. Šio mūro liekana atidengta vėliau žvalgymų metu rekonstruojamo stadiono vietoje, kur apie 7800 m^2 plote buvo keičiamas paviršinis iki 50–90 cm storio sluoksnis, o paskui klojami požeminiai inžineriniai tinklai.

Žvalgymų metu aptikta XIX (?)–XX a. buitinės keramikos, aliuminis puodelis, stiklo butelių šukių, šovinių tūtelių, raudonosios armijos karių žetonų ir daug 1952–2016 m. laikotarpio monetų. Vietomis paviršius atvalytas iki įžemio – įvairaus tipo nuo gelsvo smėlio iki rupaus akmeningo žvyro. Archeologinio sluoksnio, radinių sankaupų ar kitų archeologinio paveldo objektų neaptikta. Tai atitinka istorinius duomenis, kad tvarkomo stadiono vietoje yra buvęs vienuolyno sodas. Tik R–ŠR ploto dalyje 40–50 cm gylyje (H_{abs} 25,32–25,65 m) nuimant paviršinius žemės sluoksnius atidengtos pamato mūro liekanos (2 pav.).

Pamatas mūrytas iš 30,5x15,5x9 ir 29x 14,5x8,5 cm dydžio raudono molio plytų, neskaldytų lauko akmenų, rištų kalkiniu skiediniu. Kapitalinių pamatų sienų storis nuo 80 cm iki 1,4 m. Bendras pastato atidengtas ilgis R–V kryptimi – 24,1 m, Š–P kryptimi – 17 m. Šis pastatas nėra atvaizduotas turimuose istoriniuose Kretingos miesto planuose, apie šio pastato egzistavimą nėra duomenų ir turimuose fragmentiškuose istoriniuose rašytiniuose šaltiniuose. Jo aplinkoje archeologinio sluoksnio nerasta. ATC specialistai atliko šių pamatų liekanų vertinimą. Tyrime pažymėta, kad pastatas šioje vietoje galėjo būti pastatytas dar XVII a., t. y. vienuolyno formavimosi metu. O pastato sunykimas, atsižvelgiant į esamas istorines žinias, galėtų būti siejamas su XVIII a. I pusės įvykiais, kurių metu miestas ir vienuolynas patyrė daug nuostolių ir buvo apgriautas. Kaip pažymėta atlikto tyrimo dokumentacijoje, pasakyti sudėtinga, kodėl šioje vietoje buvęs užstatymas nebuvo atkurtas, tačiau atsižvelgiant į vienintelį detalesnį 1771 m. planą galima kelti prielaidą, kad iki tol galėjo įvykti įvairių teritorinių pertvarkymų, kurių metu šioje dalyje nuspręsta įkurti ar padidinti sodą, o ūkinėms ir pagalbinėms reikmėms buvo paskirta teritorija Š dalyje.

KPD Pirmosios vertinimo tarybos posėdžio metu nutarta, kad šios mūro liekanos laikytinos Kretingos bernardinų vienuolyno ir Viešpaties apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios statinių komplekso (UK 1429) vertingosiomis savybėms. Pamato mūro liekana išsaugota, o virš jos užpiltas mažesnis nei techniniame projekte numatytas stadiono grunto paklotų sluoksnis.

The orchard of the Kretinga Bernardine monastery

A field evaluation (50 test pits totalling 81 m^2) and survey (roughly 7800 m^2) were conducted in the roughly 8096 m^2 area of the stadium to be reconstructed at Vilniaus St. 2 in the central part of Kretinga (Fig. 1). Historical plans show the monastery orchard at this location within the Kretinga Bernardine monastery and the Church of the Annunciation building complex. The test pits yielded isolated 17th–20th-century finds and the remnants of a masonry foundation, the successive survey 19(?)–20th-century finds (Fig. 2). The archaeological data failed to identify this building and no historical sources mention it. An architectural evaluation established that it could have been built in the 17th century, i.e., during the monastery's founding, and destroyed around the first half of the 18th century when the city and monastery endured many losses and considerable destruction.